

stefanovski

RAZGOVARAO • KRUNOSLAV STOJANOVSKI / PHOTO • ARHIV U&U

U&U - Što sada radiš?

Vlatko Stefanovski - Upravo sam završio jednu veliku i zahtjevnu obavezu, a to je muzika za film Stoleta Popova "Gipsy magic" koju sam radio posljednjih šest mjeseci. Film je sad gotov, a s njim i novi CD, no pričekat ćemo s prodajom neko vrijeme. Usput sam istraživao ono što mene u ciganskoj glazbi zanima.

U&U - Glazba je nastajala usporedno s filmom?

V - Ovaj sam put radio po principu od općeg prema posebnom. Skupio sam prilično velik materijal prije nego što sam počeo raditi na filmu, scenu po scenu. Nakon svega se dogodilo nešto najbolje što ti se može dogoditi... mislim da sam uspio napraviti jednu glazbenu temu jako blisku tradicionalnoj ciganskoj glazbi, ali bez banalnosti i kiča koji s tim ide, i nadam se da sam uspio. Tražio sam blues u toj glazbi. Pomogli su mi glazbenici kao Medo Čun, klarinetist, živa legenda ciganske glazbe ovdje u Skopju i violinist koji je fascinantan - Gasmel Berisha.

U&U - To su formalno neobrazovani, tradicionalni glazbenici?

V - Pa, da... oni nisu formalno, ali su obrazovani u vezi onoga što se zove život i onoga što se zove glazba. Potpuno su autentični, sviraju po kavanama u Šutki (cigansko naselje u Skopju, o.p.), a povremeno imaju i po koji koncert. Nažalost živimo u sredini koja ne prepoznaje prave stvari, a ovo je još jedan primjer za to. Ali ovo je i sredina koja stvara talente motivacijom u

borbi, željom za traganjem, temperamentom.

U&U - Zašto "Leb i sol" ne funkcionira?

V - To i mene zanima... možda sam pokušao otići na više strana... To je moj osobni eksperiment... ne eksperiment, već pokušaj ležernog bavljenja s više različitih stilova, ono što zovu eklektikom ili postmodernim gledanjem stvari... tu je bio i klasični blues, američki, kojim završava album, ali i makedonski s kojim sve započinje. U svakom slučaju cijeli život tragam op tom bluesu u širem smislu riječi. Imao sam klasičan motiv, (ono što se zove dubokom potrebom za bavljenjem glazbom). Ono što nosiš kao osjećaj i moraš izbaciti iz sebe; normalno, volimo ako to nekome drugome nešto znači... ako prepozna svoj osobni blues u svemu tome.

U&U - A "Vlatkovo oro", je li u ovom kontekstu?

V - A "Vlatkovo oro"?... ne, ne... to još uvijek nije snimljeno, to je nova stvar. S mojim trikom izvodimo to na koncertima i ustvari to je dobra zezancija.

U&U - Ali vrlo uspješna...

V - Mislim da će biti... jer s novim triom ja se radujem svakoj probi... oni su jako mladi ali izuzetno seriozni... svakodnevno vježbamo. Mislim da ovaj trio s jedne strane zvuči jako moderno, a s druge čisto rokovski.

U&U - Reci nešto o njima pojedinačno.

V - Miško je bubnjar i ima samo 21 godinu. Fascinira me zrelošću i talentom. Ima apsolutni sluh i timing, oduševljen sam njegovom svirkom, čini mi zadovoljstvo raditi s njim. Imamo sličnu narav. On i ja i da se ne gledamo imamo intuitivnu sponu. Počinjemo faze na sličan način.

Kod Ačeka oduševljava me gitaristički način razmišljanja. On je gitarist po hobi a basist po profesiji, ima završenu glazbenu akademiju. Ja mu ne trebam ništa reći. on me gleda u ruku, znaš, na ovim probama jako malo govorimo. I kada radimo nove pjesme uopće ne gubimo vrijeme objašnjavajući koji je dur gdje, oni me već prate... nevjerojatno. Sretan sam što imam bend koji me čini zadovoljnim kod dolaska na probu. Ponovo se osjećam gitaristom. To je ono najzabavnije od svega -svirati.

U&U - Spremaš znači CD...

V - Da, da... ovaj CD filma "Gipsy Magic" je već izašao, a s triom spremam album najvjerojatnije za Novu godinu. To će biti Heavy - jazz rock album.

U&U - S kim surađuješ kada dolaziš u Zagreb?

V - Dugogodišnji sam prijatelj s Vrdoljakom... sjećam se ludih druženja sa zagrebačkim rokerima osamdesetih - Piko Stančić, Jura Stubić, Maks, Šolc... Uistinu, intenzivno smo se družili kad bih god došao u Zagreb.

U&U - Ako netko može komentirati popularnost etno glazbe onda si to ti...

V - Mi smo počeli s tim od samog našeg početka prije dvadesetak godina a danas je to glavni trend. To što se danas zove World Music tada nije postojalo.

U&U - Reci nešto o tvojim drugim aktivnostima koje u zadnje vrijeme odvajas kao značajnije?

V - Bio sam u Parizu u ožujku, imao sam Workshop u Sent Denisu sa četrnaest studenata, predavao sam makedonsku glazbu. Bili su jako zahvalni i sretni da mogu upoznati nešto što je za njih bila apsolutna nepoznanica, a kao vrh svega toga bio je koncert održan na festivalu Banlieues Blues zajedno sa glazbenicima iz cijeloga svijeta, ekipa koja je svirala uglavnom balkansku glazbu, ali internacionalnu. Svirali su Toni Rabenson, bubnjar s Madagaskara koji se fantastično snašao s neparnim ritmovima, Bojan Zulfikarpašić - pijanist, Kudsi Erglyler iz Turske, svirao je s Peterom Gabrielom, Vojih Raškoci - Ban iz SRJ, a ja sam svirao gitaru i Francuz saksofonist. Koncert je bio fantastičan jer ljudi iz različitih sredina nose svoje. Imali smo tri dana probe.

Pitao sam Erglylera o iskustvu s Gabrielom, on mi je rekao "Ne sviđa mi se njegov koncept "World Music" jer ne obraća dovoljno pažnje autentičnosti... kombinira kako njemu odgovara." Makar, ja volim Gabriela. Samo, pitanje je što je bitnije, što je kvaliteta i što je prvo kokoš ili jaje.

U&U - Što makedonsku glazbu čini specifičnom?

V - Ona je vrlo posebna... različita i autentična. Može se govoriti o utjecajima s raznih strana, no taj je amalgam čini vrijednom. Bogata je ritmovima, melodijama, emocijama, dubinom. Specifična je forma, odnos teksta i glazbe.

U&U - Poznaješ li hrvatski etnos?

V - Kako ne... Istarski koji je poseban, medimurski, koji je fantastičan.

U&U - Cesti su posjeti Londonu i Parizu?

V - To su slučajni momenti, ali uskoro s novim albumom očekujem ozbiljniju organizaciju nastupa po svijetu. Inače s ovim triom bio sam nedavno u New Yorku na jednom posebnom koncertu u zgradi Ujedinjenih naroda. Najesen idemo u London.

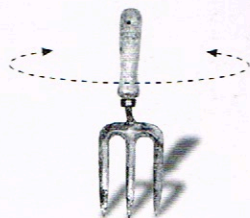
U&U - Jesi li zadovoljan događanjima u Skopju... dosta poznata imena posjećuju ga u zadnje vrijeme, posebno u svijetu jazza, soula...

V - Jazz festival je najjači. Može biti i bolje, ali nije ni loše.

U&U - Hvala ti u ime Up & Undergrounda...

V - Vidimo se u Zagrebu...

(u&u)

Anastasia

RAZGOVARAO • KRUNISLAV STOJANOVSKI / PHOTO • ARHIV U&U

Poslije filma "Prije kiše" Milčeta Mančevskog koji je dugo prikazivan i u Zagrebu, u svijet se probila grupa Anastasia iz Skopja. Preko izdavačke kuće Polidor koja je plasirala njihov soundtrack postigli su veliki uspjeh u Americi i Europi. Ovaj interview raden je u Skopju ekskluzivno za Up & Underground sa Goranom Trajkoskim, jednim od tri člana grupe.

U&U - Što ste radili nakon glazbe za film "Prije kiše"?

a - Posvetili smo se koncertima, osam u Makedoniji, Udine, Trst, Beograd, tri u Solunu, pa Lekin, Atena...

U&U - Grčka je već vaše oprobano tržište...?

a - Da, da, mislim da ako je netko zainteresiran za našu glazbu, onda su to oni.

U&U - Zar nije zanimljiva ta reakcija ako se uzme u obzir politička konfrontacija Grčke i Makedonije. Je li razlog tome u razumijevanju glazbenog stila koji gajite?

a - Možda im djeluje provokativno kad grupa iz Makedonije svira tamo, a sigurno je da nalaze bliskost naše glazbe

s njihovom, no publika koja dolazi na naše koncerte je na neki način jednostavna publika, čista, neopterećena... najvjerojatnije bismo imali sličnu publiku i u Zagrebu. Poznajem je jer sam svirao u Zagrebu kao član "Mizara" i "Pada Vizantije" '86 i '87 u Lapidariju. Svirali smo i u Italiji i Skandinaviji, u København-u, Malmö-u i Stockholmu, na video-festivalu u Lokarnu - Švicarska, a ovog ljeta idemo u Belgiju, Španjolsku i ponovo Italiju i Grčku.

U&U - Kakva je reakcija "sjevernjaka" na vašu glazbu?

a - Reakcija je odlična. Bojali smo se da zbog njihovog temperamenta možda neće razumjeti našu glazbu, ili da će drugačije reagirati, ali naprotiv, reakcije su bile odlične, posebno u Stockholmu i København-u.

U&U - Tko je Anastasia?

a - Formalno smo trojica. Zlatko, Zoran i ja. Mi stvaramo glazbu, ideje i rješenja, no glazbu izvodi cijela ekipa ljudi. Poimence to su Igor Ivanov - video i svjetlo, Petar Georgievski - vokal i pridruženi vokali, Valentino Skenderovski - klavijature, Ivo Jankovski - naš menadžer. Tradicionalne instrumente sviramo Zlatko, Petar i ja. Gajde i kaval, tamburu, ikal (žičani instrument o.p.), daire, bendiri (udaraljke) itd. Tipično makedonski su gajde, kaval (puhački instrument) i tambura. Gajde su jedan od najraširenijih instrumenata na svijetu. Malo ljudi zna da postoje češke i prabanske, ali i makedonske imaju svoju specifičnost.

U&U - Kako je sve počelo, interes za tradicionalnu glazbu prerađenu u suvremenu?

a - Još '84 s "Padom Vizantije" nakon toga s "Mizarom", no tada više u vodama neke klasičnije, nazovi to tako, pop glazbe. Sa klasičnijom rock instrumentacijom za jedan rock band: bas, bubnjevi i gitara. Sad u Anastasiji ne koristimo ništa od toga, jedino u izvedbi uživo koristimo bubnjeve sa dodanim percusion-om, semplerima, sekvencerima i klavijaturama, suvremeni instrumentarij.

Mi nismo glazbenici koji žele konzervirati tradicionalnu glazbu nego je koristiti živo, koristiti utjecaje, kao bazu, a sebe smatramo, modernim izvođačima.

U&U - Kakve su vam veze s izvođačima tradicionalne makedonske glazbe na klasičan način i tko je utjecao na vas?

a - Najveći utjecaj i pravi učitelj bio nam je pokojni Pece Atanasovski. Imali smo sreću i čast osobno ga poznavati. Učiti od njega autentične makedonske zvuke. Isto smo tako puno naučili od Vanje Lazarove, jedne od legendi makedonske izvorne pjesme, a gostovala je i na soundtracku "Prije kiše".

U suvremenoj glazbi zanima nas elektronska glazba no ne kao trend nego kao novi medij. Mislim da je ovdje budućnost istraživanja u glazbi. Ako je Rock & roll bio izraz '60-ih i '70-ih, onda je elektronska glazba ono što se u '90-ima razgrađuje na različite strane i stvara novi muzički svijet s novim mogućnostima u širokom spektru. U sklopu ovog zvuka razvijat će se i underground avangarda i mainstream, sve grane i podgrane glazbe.

U&U - Učinimo jednu usporedbu vas s nekim izvođačima u svijetu koji se kao i vi bave etno korjenima kao inspiracijom za svoju glazbu, npr. D. Byrne ili P. Gabriel?

a - Da, ja bih dao jednu generalnu razliku: Oni se zanimaju za tuđi folklor. Oni su jedan tip lovaca na egzotiku. P. Gabriel je povukao jedan veliki i ozbiljan posao sa velikom izdavačkom kućom WOMAD, poznatom u cijelom svijetu. I pored toga što ja to kritiziram, smatram da je od velikog značaja u svijetu glazbe, i poštujem ga kao glazbenika kao i Byrne. Moj stav je da

se treba krenuti od svoje tradicije prema internacionalizaciji i spajanju svjetova kroz glazbu, što mi u Anastasiji pokušavamo činiti.

U&U - Što sad pripremate?

a - Na ovaj interview dolazim direktno iz studija... (smijeh)

U&U - Probni singl. "Gori i lice" su preteče novom albumu?

a - Da, u prosincu 1996. izdali smo ga s ciljem promocije novog albuma koji spremamo dugo, temeljito i ozbiljno. Htjeli bismo njime biti zadovoljni ali je jako teško ponovo napraviti uspješan album, a to nam je cilj.

U&U - Novi album je vezan tematski u svim songovima ili...

a - Puno trošimo vremena oko tog albuma. Autocenzura je bitna. Već dvije godine radimo na njemu, snimili smo dosta materijala, snimit ćemo ih još i strogo selekcionirati.

U&U - Kakva je komunikacija sa Vlatkom i Bodanom iz "Leb i sol"-a, na neki način radite sličnu glazbu po motivima i inspiraciji, a opet vrlo različitu?

a - Vidimo se svakodnevno i sudaramo na cesti (smijeh), jer smo susjedi. Ali ne možemo se nešto posebno uspoređivati s njihovom glazbom. Imamo različitu publiku, pripadamo različitim generacijama i doživjeli smo različite utjecaje.

U&U - Zanimljivo je da jedno malo podneblje kao što je Makedonija stvara jake pojedince u umjetnosti, naročito glazbi, sredina ne posebno financijski jaka?

a - Makedonija je zanimljivo podneblje jer stvara jake pikove, a nema mainstream. Nema baze, scene, organizirane i etablirane. Sve što nastane na polju umjetnosti nije proizvod scene već samonikla pojava. Dobar primjer je Milčo Mančevski. Ne možemo reći da je on proizvod makedonske filmske industrije jer ona tako reći ne postoji.

U&U - No, gen je makedonski. Ova sredina nešto daje, možda emotivni naboj...

a - Da, ali ja kažem da mainstream ne postoji u Makedoniji. Na primjer, Hrvatska već duže vrijeme ima scenu i neki uspjeh je proizvod te scene. Kod nas to je samostalni pik, bum, izuzetak, a ne proizvod scene. Možda baš zato su ti uspjesi ekstremniji.

U&U - Kako ste stupili u kontakt s Mančevskim, jer priznajmo, njegov film je omogućio vaš uspjeh.

a - Da, svakako to priznajem. To nas često pitaju. Moram reći da se mi nismo uopće poznavali. Upoznala nas je Lidija Georgijevska, modni kreator iz Pariza koja nam je omogućila kontakt s njim. Poslali smo mu naše snimke, koje su mu se svidjele. Dogovorili smo suradnju.

U&U - Glazba i film dišu zajedno, kao da su jedna ista stvar videna preko dva različita medija?

a - Puno smo se namučili to postići i mi s naše strane za glazbu i Milčo za film, ali isplatilo se.

U&U - Kakve su šanse da Vas vidimo uskoro u Zagrebu?

a - Ja bih vrlo rado došao u Zagreb. Zadnji put sam bio kao član grupe "Mizar" '87. i imam lijepe uspomene. Za sad postoji samo želja. Potrebno je naći dobrog promotora u Zagrebu.

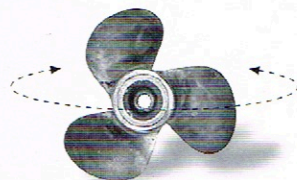
U&U - Poznajete li etno glazbnu scenu Hrvatske?

a - Dobio sam preko Splita materijal grupe "Legen" i jako mi se sviđa. Ozbiljno su se uhvatili teškog i hrabrog posla. Želim im sve najbolje u tim nastojanjima.

U&U - Hvala puno u ime Up & Undergrounda i vidimo se u Zagrebu.

a - Nadam se...

(u&u)

Stankovski

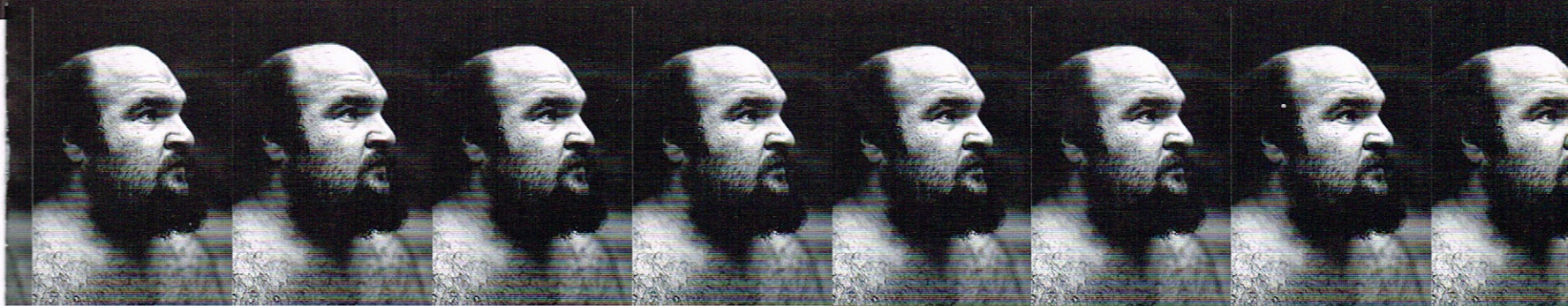
RAZGOVARAO • KRUNOSLAV STOJANOVSKI / PHOTO • ARHIV U&U

Autor filma "Mausedonia", koji je trenutno u svojoj zadnjoj postprodukcijskoj fazi, Aco Stankovski, govori o svom zanimljivom projektu. Ustvare, dobiveni interview preraden je u kontinuirani prikaz autora samog.

Aco Stankovski završio je Akademiju likovnih umjetnosti u Skopju 1985. u klasi prof. Dragutina Avramovskog - Gutea koji je pak završio Akademiju likovnih umjetnosti u Zagrebu.

Scenarij i režija su moji. To je autorski film, eksperimentalnog tipa. Projekt u koji je uključena široka underground scena iz Skopja. 99% uloga glume obični ljudi, samo su dvoje profesionalci. Jedan je iz Berlina, a drugi iz Skopja, Mirče Donevski i Vančo Gošev. Ostalu ekipu sačinjavaju Mančevski Vlado, Mančevski Milčo, producent Vlatko Galevski, postprodukcija Igor Andreevski, montaža Vojo Živojinović, Mitko Panov, Toni Hadinikolov, Žaneta Vangeli, Igor Toševski, Vlatko Trajkovski, Ilija Daskalov, koji glumi Maklabasa - balkanski tip Jetija, metaforu balkanskog mentaliteta.

Tema je misterija oko jednog minerala koji ima samosvijest, koji ima moć, a njegov je čuvar Maklabas - mitski čovjek. U kontekstu postmoderne, miješa se šamanizam s etnologijom. Film je kombinacija između thrillera i SF-a. Ima cubrickovsko-linčovsku polaznu točku, no i utjecaj Andy Warhola jer je raden na underground način. Snimljeno je na video format što je najjeftinija izvršena produkcija. Nakon toga prebacit će se na celuloid. Stvaran je 3 godine - započet je u kolovozu 1994., godinu dana je sniman, oko godinu i pol je radena postprodukcija s dosta kompjuterskog designa. Animacija je uzela oko 6 do 7 mjeseci posla, a glazba je radena nekoliko mjeseci.

Trenutno čekamo sredstva iz Ministarstva kulture. To nam je jedini izvor u ovom trenutku. 100.000 DM je ništa za ovakav film, ali treba ih navući.

U zadnjih 7 - 8 godina događa se nešto specifično na ovoj sceni - umjetnost koja se služi političkim sredstvima i to underground političkim sredstvima. To je tzv. art-terorizam. Puno scena u filmu snimano je baš na taj način, a to podrazumijeva dokumentaristički pristup, npr. masovne scene mitinga opozicije, koje imaju tisuće potencijalnih statista. Dogovaramo se i čekamo taj događaj, a u međuvremenu spremamo scenu, dozirajući je, prateći scenarij, logistiku itd. Taj art-terorizam zna biti opasan ponekad jer nalaziš se na mjestima koja su uzavrela, uvijek postoji latentna opasnost da budeš napadnut zbog mišljenja da dokumentiraš stvari koje ne bi

trebalo. Slično je bilo i s našim upadima u državne institucije koji nisu bili pozitivni za samu strukturu vlasti. No ona to uvida i kontrolira jer mora imati ventile. Mi obuhvaćamo onu strukturu pozitivnog t.j. konstruktivnog tipa opozicionarstva koji koristi nenasilan put kritike što je O.K. za svaku vlast. Ona operira s tim mehanizmima. Što je opozicija pitomija utoliko je i cjelokupna situacija bolja.

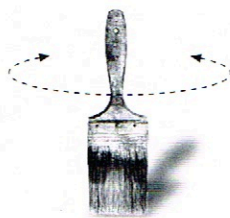
Film je dosta politički obojen. Zemlja o kojoj se priča je Mausonia, ironično ime, kovanica između Mause - miš i Donia - zemlja. Etimološko značenje - Mausonia - zemlja miševa što ima korjenu u jednom karkijanskom pristupu ili slično pristupu genija stripa Arta Sfigelmana. Radi se o porodiji u kojoj su vrijednosti preokrenute. To je alegorija tranzicije koja je cijele narode s određenim tipom

kulture i digniteta totalno zburnila, ugurala u jedan psihodeličan trip u kojem se teško snalaze, a sve moralne vrijednosti su izopačene u bjesomučno traženje profita. To je tzv. demokratski feudalizam, što bi moja kolegica Žaneta Vangeli rekla. Maklabas je personifikacija balkanskog mentaliteta, to je divlji čovjek, sličan Jetiju ili Big Footu... to je fokus u personalističkom smislu, jer on je divlji, vezan uz zemlju stanovanja, no s druge strane jedna ogromna opasna stihija. Povijest je dobra učiteljica a loša ljubavnica. Maklabas je u isto vrijeme jedan primitivni ekolog, simbol ekološkog trenutka na Balkanu koji je totalno zapostavljen zbog povijesti shvaćene kao ljubavnice, zbog romantizma ili nacionalromantizma konačno, koji je na neki način bio importiran. Iza Maklabasa je konačno i osobno

ekološki Bog. U ovom je filmu prikazan kroz mineral, simbol za najreduciraniji oblik života, jer mineral je prelaz između mrtve i žive prirode. On je svjedok nepostojanja s velikim NE u budističkom smislu, on postoji a ne postoji kao jedan stupanj nirvane... no ovdje je stavljen u pogon, pa funkcionira na više razina: kao kult i božanstvo, no i kao jaka psihodelična droga, to je taj SF trenutak. Na čudan način on uspijeva manipulirati sredinom, ali u ekološkom smislu ne zalazi u političku i socijalnu sferu. On je van svih tih zbivanja kao mudrac, mirani promatrač. Sve je to alegorija. Konačno, postoji puno stranih službi koje čine thrillerski dio ili ono što podsjeća na špijunsku dramu. One su zainteresirane za njegovu eksploataciju, jer on kao antimaterija sadrži izvjesne

odgovore na nepoznanice. Također je i jaka psihodelična droga koja može izvršiti fizičke halucinacije u smislu sveprisutnosti. Za razliku od recimo LSD-a ili meskalina koji izazivaju osjećaj da se razum kreće, a tijelo ostaje zarobljeno u prostoru i vremenu, u slučaju ovog minerala kreće se i tijelo. To je potencirana moć, u političkom, ekonomskom itd. smislu, pa su zato i sve te špijunske službe zainteresirane za njega i njegovu eksploataciju. No mineral ima svoj tip operative kojom se brani, okreće jednu grupu protiv druge. Ekološki ispravnu grupaciju protiv ekološki neispravne.

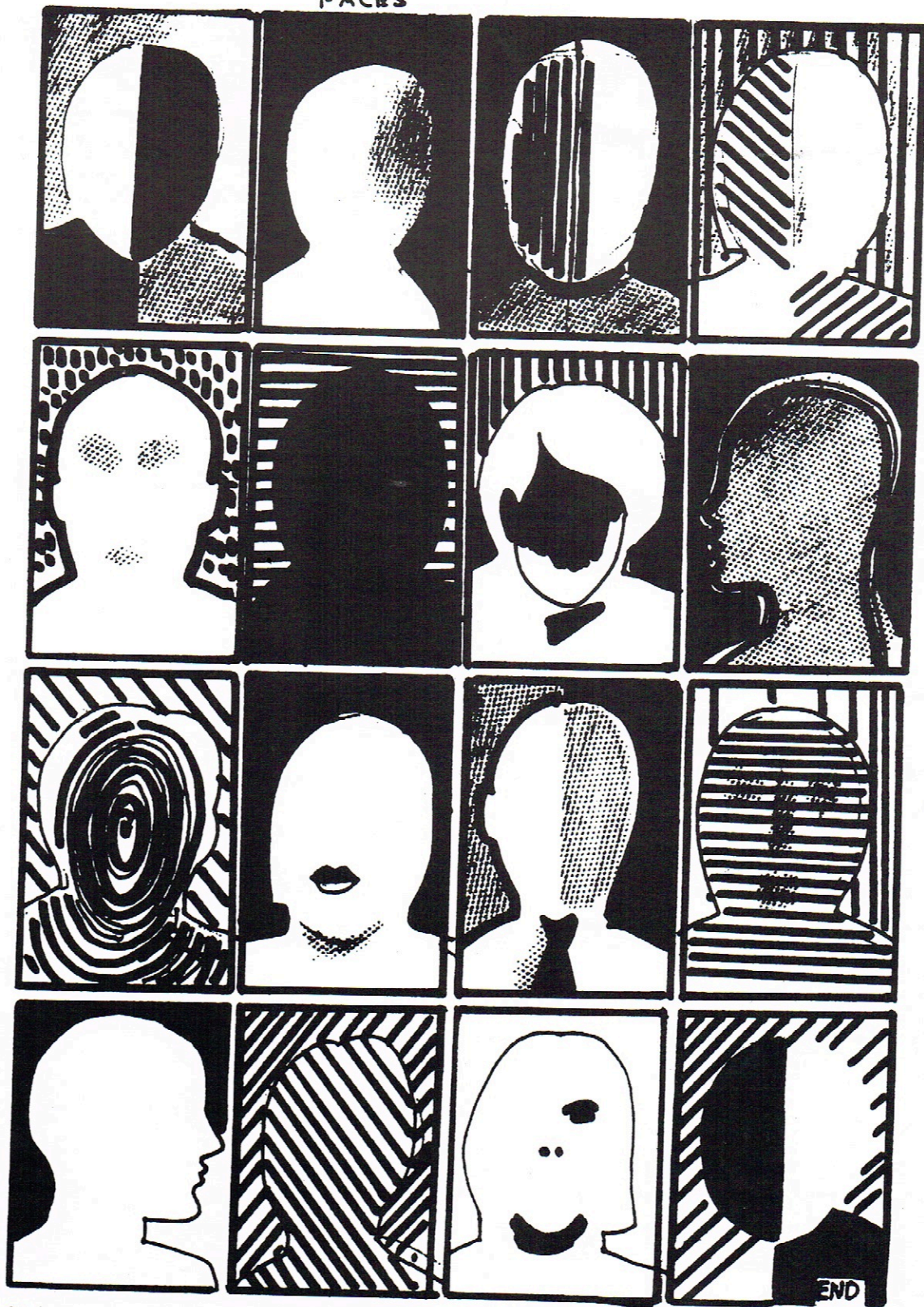
U tehničkom smislu ostalo je još prebaciti film na celuloid i remixirati ton. Produkcija je naša, TV A1 je započela postprodukciju. U sklopu plasmana na Europsko filmsko tržište očekujemo da film bude prikazan i u Hrvatskoj. (u&u)

Toševski

Igor Toševski je jedan od mladih autora alternativnog stripa u Makedoniji. Roden je 1963. u Skopju, završio je Likovnu akademiju, grafika '88. u Helsinkiju, Finska. Bavi se konceptualnom umjetnošću. Radio je storyboard za novi film Milča Mančevskog "Potter's field."

FACES

37/50

Dave DeWitt '91